

Scénář

Texty si mohou žáci i učitel upravit tak, aby byly bližší realitě, „seděly jim lépe do pusy“.

Učitel je vypravěč, který posunuje děj mezi dějstvími – popisuje scénu.

Úvod:

Vypravěč: Nejprve ověří, zda žáci všem informacím z PL (pro herce i expertní skupiny) rozumí, pokud ne, pojmy vysvětlí. Poté přečte nebo promítne všeobecný úvod z **PL Texty pro expertní skupiny**. Následně popisem scény a postav uvede žáky do prvního dějství.

1. Dějství – Získávání surovin

Odehrává se kdesi v USA na obrovském poli o velikosti 1200 ha (tip na otázku: Jaké rozměry by měla jedna strana pole, pokud by pole bylo čtverec?).

Hrají: Bavlník a dělník pracující na poli.

Pomůcky: r ozprašovač, brčko, igelitové pytlíky, gumičky, šátek (případně respirátor nebo pláštěnka), vata.

Bavlník složitě získává živiny z půdy – např. brčkem, dobře to jde, jenom když dělník půdu prohnojí (rozprašovač), jinak je půda dost vyčerpaná/unavená (pěstováním jedné plodiny a chemickou zátěží, těžkou technikou používanou při sklizni – chybí živočichové, kteří by půdu provzdušnili...).

Bavlník: To je fuška z té půdy dostat něco dobrého, je celá udusaná od kombajnů a dalších strojů, že se do ní nedostanou žádní živočichové.

Dělník: Stříká rozprašovačem nebo naznačí stříkání.

Bavlník: Ještě že mi vždycky stříkneš trochu dobrot (hnojivo). Chutnají sice trochu uměle, ale lepší než hladovět. Ten farmář bude chtít zase spoustu fluffy balls (huňatých chomáčků) - úrody.

Dělník: Máš pravdu, koukám, že tě obtěžuje nějaký hmyz. Nemá ho kdo sníst ani vyhnat – máme to kolem dost chemické – moc predátorů se sem nedostane. Trošku ti zase stříknu, tentokrát insekticid - to ty škůdce vyžene (rozprašuje chemikálii).

Doprčic, nenafasoval jsem respirátor, to mě zase bude pálit nos a krk. On šéf zase šetří, tak nejsou ochranné pomůcky na skladu. Ještě že mám vlastní (bere si igelitové pytlíky na roce, nohy a šátek/tričko přes pusy). Pepu to minulý týden skolilo, má v krku nějaký nález, tak snad to s ním bude dobré.

Bavlník: Stříkni toho víc, ať mě ten hmyz moc nezničí. Co se nechytne, to spláchne déšť.

Dělník: Přiměřeně, přiměřeně. Když stříkám moc, tak se nedá pít ani voda z kohoutku (nestíhají to čistit) a jak vypadá řeka, na to ani nemyslím. A zvířata v okolí už taky moc nejsou, ta chemická tráva kolem pole jim moc nechutná.

Bavlník: Vystrčí nad hlavu chomáček vaty. A už jsou tady kombajny.

Dělník: Přijíždí ve stroji a chomáček sbírá a dělá z něj balík.

To je pohodička, ještěže to pracuje samo, stačí sem tam zmáčknout čudlík. Když jsme sbírali ručně, to byl pořád nějaký problém, někdo zaspal, onemocněl..., šéf udělal dobře, že investoval do kombajnů. Sice jsou lehké ztráty, bavlny se sebere o něco méně, ale dotace to zaplatí.

Vypravěč: Popisem scény a postav uvede žáky do následujícího dějství.

2. dějství – Doprava

Zde není potřeba herec, ale spíše někdo, kdo rád pracuje s tabulkami a čísly.

Odehrává se kdesi v přístavu v USA – balíky se přepravují z USA do Jižní Ameriky, Asie. Přeprava balíků se uskutečňuje loděmi, auty, vlaky. Balíky jedou z USA do Číny – zpracování a do Bangladéše – šití; druhá varianta: z USA do Kolumbie – zpracování a šití.

Hrají: Dispečer a dopravce.

Pomůcky: mapa světa ideálně A3 (nebo práce s interaktivní tabulí), do které lze zaznamenávat pohyb zboží (špendlíky, lepíky, magnetky apod.), kalkulačka.

Dispečer během celé hry komentuje a zaznamenává na mapu trasu zboží a vzdálenost jednotlivých tras v km (může si údaje připravit v rámci přípravy využitím např. google maps). Průběžně počítá, jakou trasu za svůj život tričko urazí. Jednotlivé etapy lze zaznamenávat do tabulky, na tabuli, na A3.

Cesta trička:

Varianta 1: z USA do Číny na zpracování, do Bangladéše nebo Turecka (šití) a pak prodej v ČR. Varianta 2: Z USA do Kolumbie ke zpracování a šití a k prodeji do Brazílie a do ČR. *Vzdálenosti: Z USA do Bangladéše (13 242 km), Kolumbie (4 227 km), další vzdálenosti vyhledejte např. na internetu.*

Doprovce: Tak tu máme 45 kontejnerů bavlny, jak to vidíš s dopravou?

Dispečer: Objednávky směřují do Kolumbie, Číny a Indie. V Indii a Číně budou zpracovávat bavlnu na látku, požadují po 15 balících.

Doprovce: Je to dálka, ale to víš, tam je práce nejlevnější, to šéfovi vynahradí náklady na dopravu. A pak budou látky pokračovat do Bangladéše na šití. Tam nakombinují vlaky a nákladní auta. Do Kolumbie pojedou zbytek.

Dispečer: Tam stačí doprava na místo – v Kolumbii mají všechny fabriky blízko sebe. Možná bude potřeba zařídit krátký převoz látek ke švadlenám. To už si ohlídáš. Máš to zaznamenané na mapě? Propočítej vzdálenosti (a peníze). Ať nám to něco hodí.

1. LEKCE PŘÍBĚH TRIČKA PL Scénář od semínka k tričku a ještě dál

Vypravěč: Popisem scény a postav uvede žáky do následujícího dějství.

3. dějství: Zpracování a výroba – 1. část

Odehrává se kdesi v Číně v továrně na zpracování bavlny, v barvárně.

Hrají: Dělníci Tao a Mao (barví látky, stroje v pozadí zpracovávají látky).

Pomůcky: gumové nebo jiné barevné rukavice (obarvené ruce), ochranné pomůcky z 1. dějství.

Velké stroje (mohou být namalovány na tabuli nebo je promítneme na interaktivní tabuli), na kterých se vlákna a látky zpracovávají – bavlna se tahá, kroutí, až je z ní příze a ta se dále tká na látku. 2 dělníci, co barví látky, jeden má ochranný oblek (půjčí si z prvního dějství), druhý nemá nic (může mít barevné rukavice, jako že má obarvené ruce).

Dělník Tao: Ahoj, co to máš na sobě? Není to nepohodlné v tom pracovat?

Dělník Mao: Ty jsi tu asi nový. Víš, s čím tady pracujeme?

Dělník Tao: Nikdo nic neříkal, jsem tu třetí den. Prý na práci nic nepotřebuji. Jen mne zarazilo, že se mi během těch dvou dnů obarvily ruce a moc to nejde umýt.

Dělník Mao: Pojď se mnou za šéfem, kdybys šel sám, nic ti nedá – šetří. Tyhle věci potřebuješ, protože barvy a měkčidla jsou jedovatá a je potřeba se chránit. Koukej, vyhlédnou spolu z okna, majitel šetří tak, že ani nepostavil čističku a všechen nepořádek pouští do řeky. Musíš chránit alespoň sebe, ať tu chvíli vydržíš, pořád se tu někdo střídá a už mě nebaví si každou chvíli zvykat na někoho nového.

1. LEKCE PŘÍBĚH TRIČKA PL Scénář od semínka k tričku a ještě dál

Vypravěč (učitel): Popisem scény a postav uvede žáky do následujícího dějství.

3. dějství: Zpracování a výroba – 2. část

Odehrává se v Bangladéši v továrně, kde se šijí trička.

Hrají: Majitel a dělnice nebo dělníci.

Pomůcky: Šmíráky, psací potřeby.

Unavená dělnice: místo šití maluje trička (na šmíráky) jedno za druhým a odkládá vedle, některá jsou nepovedená...

Dělnice: *Povzdechne si.* Dneska už jsem tady přes 10 hodin, a to už je sobota. Už na tu práci ani nevidím. Ještěže si zítra odpočinu.

Majitel: *Velmi drsně:* Koukej makat, nějak jsi zpomalila, za hodinu musí být zakázka hotová, je vás tu 20 a potřebuji ještě 1000 triček. Dokud nebude hotovo, nejde se domů.

Dělnice: *Pro sebe:* Musím to vydržet, potřebuji výplatu. Za měsíc jsou svátky a chci se podívat domů, snad budu mít na lístek na vlak.

Majitel: Co to tady vyrábíš za šmejdy, koukej na ten křivý steh, za to ti strhnu peníze, kdo mi nahradí výdělek, když mi za zakázku nezaplatí kvůli tomu, že to je špatně ušité.

Dělnice: *Pro sebe:* To je hulvát, nejradši bych utekla, ale co bych dělala. U nás na vsi práce není a tady aspoň něco dostanu a můžu něco málo poslat rodičům, mají co dělat, aby se uživil.

Majitel: Slyšeli jste mě? Řekl jsem, přestaňte kecat a začněte makat, za hodinu ať je hotovo.

Dělnice: *Pro sebe:* Potřebuji na záchod už hodinu. Jenže už jsem dnes 2x byla, víckrát nemohu. To dám, už jen hodina.

Dělnice dává na hromadu čím dál horší výrobky (už nemůže) a jednou za čas udělá kvalitní, aby to nebylo vidět.

Majitel: *Výrobky na konci směny kontroluje.* Jak jsem říkal, ¼ platu dolů, máš pět šmejdů.

Dělnice odchází a majitel bere všechna trička a dá je do expedice – i ta nekvalitní.

Prodáme všechno, to projde – dávám jim to levně a vydělám na obou stranách (mne si ruce). Když dělníci nevydrží, mám tu dalších deset na každém rohu.

1. LEKCE PŘÍBĚH TRIČKA PL Scénář od semínka k tričku a ještě dál

Vypravěč: Popisem scény a postav uvede žáky do následujícího dějství.

4. dějství - Nákup a užívání

Jedná se o reálnou situaci. Žáci mohou ztvárnit (podle svých zkušeností), jak nakupují, jak vybírají a co s tričkem doma dělají.

Odehrává se kdesi v Čechách v nákupním centru.

Hrají: 2 nakupující v obchodním centru. Žáci si nakupující pojmenují podle vlastních představ. Situaci mohou upravit dle vlastní reality.

Pomůcky: Nakreslená nebo skutečná trička.

1. nakupující: Paráda, tady je můj oblíbený obchod, nutně potřebuji své další tričko. To koupím. Tohle má nejhezčí obrázek, ohromím všechny ve škole/v partě.

2. nakupující: Kolik těch triček máš, ještě jsem na tobě neviděl některé tričko 2x. Mně stačí 7 triček, na každý den v týdnu, abych jich měl dost, když se to nestihne vyprat. Teď mi jedno chybí, dal jsem ho bráchovi, už je mi malé.

1. nakupující: Hele, a je to značka. Tu nosí i „husták" Pepa. Minule se mi sice podobné brzy roztrhalo, ale nevádí, naši mi koupí nové.

2. nakupující: Hele, kup si ho, pak skočíme do vedlejšího obchodu. Tam mají trička se speciálním označením. Už jsem zapomněl, co to je, ale je to dobrý, máma to vždycky kupuje a vedoucí z kroužku (nebo někdo jiný) taky. Není to úplně hustá značka, ale vždycky si vyberu něco, co se mi líbí.

1. nakupující: Já tu mám taky cedulku a je tam cotton a made in India. Asi dobrý. Jdu to zaplatit.

2. nakupující: Paráda, že jdeš se mnou, hele, já беру tohle, to vydrží i bráchovi, už jsem ho jednou měl a vydrží všechno praní a sušení a i barvy jsou pořád stejné. Já tu mám na ceduli, koukej, fair trade (viz PL Ekoznačky z 2. lekce) přečtou obrázek. A máme to za podobné prachy.

1. LEKCE PŘÍBĚH TRIČKA PL Scénář od semínka k tričku a ještě dál

Vypravěč: Popisem scény a postav uvede žáky do následujícího dějství.

5. dějství - Odložení výrobku

Odehrává se kdesi na skládce (v blízkém okolí) Hrají 2 trička: roztrhané a špinavé.

Hrají: Roztrhané a špinavé tričko.

Pomůcky: 2 trička, roztrhané a špinavé, mohou být nakreslená.

Roztrhané tričko: Ahoj, kde se tu bereš, vždyť jsi jen špinavé.

Špinavé tričko: Zkusili mě vyprat, ale pár fleků ještě zůstalo. Myslelo jsem, že mě Tonda bude nosit ještě aspoň na zahradu, ale nějak to nevyšlo, bylo jsem ve skříni vespod a nahoře samí noví krasavci. A co ty?

Roztrhané tričko: Ještě bych se dalo zašít, ale ti moji lidé si raději koupí nové a taky už jsem mělo ve skříni pěknou konkurenci. Trochu mě to mrzelo, protože si se mnou v Indii dali takovou práci a teď mě nosila Martina 2 měsíce, pak se zadržla za plot a už jsem letělo do koše.

Špinavé tričko: Taky jsem si myslelo, že ještě u Tondy vydržím, alespoň jako hadr nebo něco jiného, ještě mě mohli využít, ale to oni ne...

Roztrhané tričko: Kdyby ti moji nebyli líní, nemuseli mě taky hned vyhazovat, klidně jsem mohlo ještě za dalšími kamarády do kontejneru, tady na té skládce se moc necítím... Alespoň že jsme tu spolu, třeba nás ještě někdo najde a použije.